

Composteren: theorie en praktijk

• TEKST : TELEN MET TOEKOMST REGIOTEAM BLOEMBOLLEN, ARIE DWARSWAARD
• FOTO'S: ARIE DWARSWAARD

Composteren van eigen organisch afval op het bedrijf beperkt de afvalstroom. Daarnaast draagt het bij aan de organischestofvoorziening en heeft eigen compost een positieve invloed op de mineralenbalans. Bij een goed gecontroleerd composteringsproces worden alle ziektekiemen en onkruidzaden gedood. Twee deelnemers aan Telen met toekomst vertellen waarom en hoe ze composteren.

Een van de zaken die regelmatig dienen plaats te vinden bij composteren is het meten van de temperatuur in de composthoop.

WAAROP LETTEN

Leg het organisch afval bij voorkeur op lange wiersen. Het composteren op wiersen gaat beter dan op een grote hoop. Maak vanwege zuurstofuitwisseling de wiers niet hoger en breder dan circa 2 meter. Vraag de loonwerker welke maat frees hij heeft, voordat de wiers wordt opgezet. Bij organisch afval met veel vocht zoals lelies, is menging met droog materiaal zoals stro noodzakelijk. Voeg aan een deel nat materiaal minimaal 2 delen droog materiaal toe. Voor een goede compostering is ook de verhouding koolstof-stikstof (CN-getal) in het materiaal van belang. Het CN-getal moet tussen de 20 en 40 liggen. Een te hoog CN-getal is aan te passen door toevoeging van stikstofhoudende kunstmest,

stikstofrijke organische mest zoals drijfmest of kippenmest, gras of groen loof. Frees de wiersen regelmatig zodat er geen verdichte plekken ontstaan. De hoop blijft luchtig, wat de zuurstofvoorziening ten goede komt. Bij regelmatig frezen komt ook al het materiaal wel een keer in de hete kern, wat de doding van ziektekiemen en onkruidzaden ten goede komt. Let bij het frezen er op dat de bollen die van de wiersen zijn afgerold in de hoop worden gewerkt. Voor een snelle compostering en een afdoende doding van de ziektekiemen moet de temperatuur in de hoop tussen de 50 en 60°C zijn. Meet daarom regelmatig de temperatuur. Bij een te hoge temperatuur 'verbrandt' het materiaal. Door de hoop om te zetten is de temperatuur te verlagen.

Bij regelmatig frezen duurt de compostering circa 8 weken. Narijpen is noodzakelijk om geen steriele compost te krijgen. Bij het composteren slinkt het organisch materiaal met 30 – 50 %. Pas er voor op dat ziek materiaal uit een composthoop het gewas in de buurt niet aantast. Let hierbij vooral op geelziek.

STRO EFFECTIEVE ONDERLAAG

Compostplaatsen kunnen de bodem en het oppervlaktewater belasten met uitspoelende nutriënten. Het afdekken van de hoop met Toptexdoek is niet voldoende om deze uitspoeling te voorkomen. In laboratoriumonderzoek in 2000 is gebleken dat tuinturf fosfaat en stikstof zeer goed bindt en daardoor geschikt is als onderlaag. Toepassing van tuinturf betekent echter een extra kostenpost, terwijl er in het algemeen bij bollenteelt ruimschoots gehakseld

stro voorhanden is. Daarom is in 2002 door PPO in opdracht van het Productschap Tuinbouw onderzocht of stro als onderlaag voor composthoven effectief is. Het vastleggen van nutriënten door de onderlaag van stro bleek even goed te zijn als van de onderlaag van turf. Deze resultaten zullen in de besluitvorming van de nieuwe wetgeving worden meegenomen.

Jan-Willem van der Klugt: 'Frezen essentieel'

Telenmettoekomstdeelnemers Jan-Willem en Pieter van der Klugt uit Sint-Maartensbrug composteren al sinds 1996. Jan-Willem had in de periode dat hij op Proefbedrijf De Noord werkte al

Pieter en Jan-Willem v.d. Klugt

veel geleerd over de techniek van het composteren. De belangrijkste redenen om op het eigen bedrijf met composteren te starten waren een besparing op de stortingskosten van bedrijfsafval, en het op peil houden van het organischestofgehalte van de grond. "Minas speelde toen geen rol, en doet het nu eigenlijk nog steeds niet", aldus Pieter van der Klugt. "Wij kunnen zonder veel problemen binnen de normen van Minas telen."

Al het organisch bedrijfsafval wordt in de composthoop verwerkt, ook lelieafval. "Omdat wij meer gewassen telen, is lelieafval niet zo'n probleem. Het is nogal nat van zichzelf, maar we mengen het met ander afval, zoals stro, pelafval en loof van bijvoorbeeld narcissen." In het begin lieten de broers de hoop met een kraan omzetten. De compost-

frees werkt echter veel beter. "Dat mengt veel beter, en bovendien loopt na het frezen de temperatuur lekker op." Na zo'n zes weken is de compost klaar. De broers gebruiken het ook als stuifbestrijder, omdat het wat vetter is dan gft-compost.

Eigen compost is niet voldoende om het organischestofgehalte van de grond op peil te houden. Jan-Willem: "We strooien voor de hyacinten van een contractgever eenmaal in de acht jaar op elk perceel stalmest, en verder passen we groenbemesters toe en strooien we gft." Naast voordelen heeft zelf composteren ook nadelen. Pieter: "Goed composteren vraagt tijd en aandacht, bovendien moeten we er een deel van het land voor vrijhouden. En omdat we alles laten doen, kost het ook nogal wat geld."

Jacco en Klaas Maters

Klaas Maters: 'Zorg dat je altijd stro hebt'

Tegenover het bedrijf van Klaas, Anneke en Jacco Maters in Anna Paulowna liggen al twee weersen klaar met compost. Ernaast ligt volop stro. Klaas Maters: "Dat is alvast voor het komende seizoen. Essentieel voor goed composteren is zorgen voor voldoende stro. Dat vergt

een jaar vooruit denken om te voorkomen dat je in de problemen komt. Stro heb je eigenlijk nooit teveel. Als een composthoop niet op temperatuur wil komen, gaat het vaak beter als je stro erbij mengt." Maters heeft altijd zijn organisch rest-

materiaal op het eigen bedrijf gehouden. Lang werd het met de kraan omgezet, totdat zes jaar geleden de compostfrees zijn intrede deed. Naast pelafval, stro, loof en mineraalarme organische mest gebruikt Maters ook slib en slootvuil uit de eigen sloten. "Dat heeft te maken met de manier van werken. We doen mee met Duurzaam Bodemleven, en dat betekent dat er bacteriepreparaten en klei of slib aan de hoop worden toegevoegd. Belangrijkste effect wat ik van deze werkwijze bespeur is de veel mindere stank. Naar de andere effecten, bijvoorbeeld op bodemleven en gezondheid van het gewas, zou ik wel meer onafhankelijk onderzoek willen."

Maters werkt na het uitstrooien de compost in. Naast compost gebruikt hij een groenbemester om het organischestofgehalte van de grond op peil te houden. Ook hij kent geen problemen met Minas. Hij zou nog wel meer compost willen strooien, maar de doelstelling van Telen met toekomst is gericht op het op peil houden en niet het verhogen van het organischestofgehalte.

Belangrijkste verbetering die Maters doorgevoerd zou willen zien is het verplaatsen van de composthoop. "Het is beter om de hoop telkens ergens anders te maken vanwege de grondstructuur eromheen, maar hij ligt nu centraal en dat is ook wat waard."

PROJECT

Telen met toekomst is een project voor vier sectoren: akkerbouw, vollegrondsgroenten, boomkwekerij en bloembollen, en duurt zes jaar. Vijf bloembollentelers doen mee. In zes jaar gaan deelnemers na wat technisch en economisch mogelijk is om het gebruik van mineralen, gewasbeschermingsmiddelen en energie terug te dringen. Tevens doen zij ervaring op met natuurbeheer. Zij doen dit met onderzoekers van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO) en Plant Research International (PRI) en bedrijfsadviseurs van DLV-Advies. Ministeries van LNV en VROM financieren het project. Bloembollencultuur geeft in deze rubriek tips en informatie uit het project. Informatie: projectleider Stefanie de Kool, (0252) 46 21 82 of www.telenmettoekomst.nl